

Political Influence on Judicial Intervention

Chirawan Sitthisak¹, Piyaluk Potiwan² and Kittikorn Bamroongboon³

Received	Reviewed	Revised	Accepted
24/06/2563	18/11/2563	24/12/2563	25/12/2563

Abstract

The study of political influence on judicial intervention aims to study the styles and methods of using political influence to intervene in the judicial process of government officials. This study is a qualitative research, the target group used in the study consists of police officer government officials under the prosecutor's office, civil servants under the courts of justice and civil servants of the department of corrections a total of 60 people, using observation methods and interviewing methods as tools. Data analysis was by content synthesis and data validation by triangulation method.

The result founded; in result of the first aspect, the reasons why all governments wanted to interfere judicial process were because they wanted to use power to protect the interests of themselves and their followers including to lay the foundation for power use judicial as a tool to convince people to agree with the government, and prevent mass citizen in challenging the government's power. In the second aspect, in the past the government politicians interference judicial process by legal direct, The conformation of intervention that the government uses depends largely on the political and administrative context, that is, if it is the era of the military government or the revolutionary era of the coup, the type of intervention will be in the form of state power through law, but if a democratic government is open to the economy, the intervention model will be very complicated by using both state power and capital power.

Keywords: Intervention, Judicial Process, Political Influence.

¹ Rajabhat Maha Sarakham University, Email- noksoda@gmail.com

² Rajabhat Maha Sarakham University, Email- noksoda@gmail.com

³ Rajabhat Maha Sarakham University, Email- kittikornarc06@gmail.com

อิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

จิรวรรณ สิทธิศักดิ์⁴, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ⁵ และกิตติกรณ์ บำรุงบุญ⁶

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องอิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วย ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการ ข้าราชการในสังกัดศาลยุติธรรม และข้าราชการของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 60 คน โดยใช้แนวทางการสังเกตและแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้นักการเมืองของรัฐบาลทุกสมัยพยายามเข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม พบว่าต้องการใช้อำนาจเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก รวมทั้งเพื่อใช้วางรากฐานทางอำนาจในการประชาสัมพันธ์ผลงานและนโยบายต่างๆเพื่อรักษาฐานเสียง รวมถึงใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือโน้มน้าวให้ประชาชนเห็นด้วยกับสิ่งที่นักการเมืองต้องการ และป้องกันไม่ให้เกิดความท้าทายอำนาจโดยเฉพาะนักการเมืองพรรครัฐบาล รูปแบบหรือวิธีการที่นักการเมืองไทยใช้ในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม พบว่านับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อปีพุทธศักราช 2475 กระบวนการยุติธรรมไทยถูกรัฐบาลทุกสมัยแทรกแซงมาตลอด โดยรูปแบบการแทรกแซงที่รัฐบาลนำมาใช้ก็ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเป็นยุครัฐบาลทหารหรือยุคปฏิวัติรัฐประหารรูปแบบการแทรกแซงจะเป็นในลักษณะการใช้อำนาจรัฐผ่านทางกฎหมาย แต่ถ้าเป็นรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่เปิดกว้างทางเศรษฐกิจรูปแบบการแทรกแซงจะมีความซับซ้อนมากด้วยการใช้ทั้งอำนาจรัฐและอำนาจทุนประกอบกัน

คำสำคัญ: การแทรกแซง, กระบวนการยุติธรรม, อิทธิพลทางการเมือง

⁴ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email- noksoda@gmail.com

⁵ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email- noksoda@gmail.com

⁶ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email- kittikomarc06@gmail.com

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมในอดีตที่เกี่ยวข้องกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 แม้ว่าต่อมาประเทศไทยจะได้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ระบอบเจ้าขุนมูลนายก็ยังคงครอบงำอยู่ในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินตลอดมา สถาบันขุนนางหรือข้าราชการจึงมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นสถาบันหลัก ในฐานะของกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการของรัฐ ทั้งการปฏิบัติตามพระบรมราชโองบายอย่างรัฐอาณัติ หรือปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลอย่างรัฐชาติในปัจจุบัน ประกอบกับการปกครองของไทยในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางทำให้รัฐบาลไม่อาจที่จะสนองตอบต่อความต้องการและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง

คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลว่า อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาล ตลอดจนออกเสียงผ่านองค์การของประชาชนในการไม่ไว้วางใจรัฐบาล (Ministry of Education, 1977) ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายเป็นกติกากำหนดบทบาทหรือขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคลในการดำเนินการปกครอง กฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ คือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้

กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความสงบสุขและเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาด เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยประกอบไปด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยตำรวจจะมีความสำคัญในการดูแลความสงบเรียบร้อยของประเทศ รวมทั้งความสงบเรียบร้อยของประชาชนทุกคน อัยการ คือผู้ทำหน้าที่เป็นทนายของแผ่นดิน โดยการอำนวยความสะดวกรักษผลประโยชน์ของรัฐ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ส่วน ศาล คือ สถาบันที่ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาชี้ขาดข้อพิพาทหรืออรรถคดีตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติ อำนาจตุลาการ เป็นอำนาจอิสระ ไม่ขึ้นกับฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร ในกระบวนการยุติธรรมของรัฐมีหน้าที่รักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย คือ บังคับการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ศาลในฐานะส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมจะมีบทบาทต่อเมื่อมีคนนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล จากนั้นศาลจะดำเนินการพิจารณาคดีและตัดสินคดีให้เป็นไปตามกฎหมายและความถูกต้องเป็นธรรม และในส่วนของราชทัณฑ์มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยมุ่งพัฒนาราชทัณฑ์เป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพ

กายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ

ในสถานะที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภาคราชการต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กร นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง รับรู้และเรียกร้องสิทธิในฐานะพลเมืองผู้มีหน้าที่ใช้อำนาจสูงสุดในการเลือกตั้งนักรการเมือง ภายใต้สภาพการณ์ที่กล่าวมา ความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนระหว่างข้าราชการประจำและข้าราชการทางการเมือง จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากนักรการเมืองอาศัยรากฐานมาจากการเลือกของประชาชน ในสถานะหนึ่งนักรการเมืองจึงเป็นตัวแทนของประชาชน ในขณะที่อีกสถานะหนึ่งก็เป็นข้าราชการการเมืองที่มีอำนาจราชศักดิ์และคุณงามความดีความชอบดังเช่นข้าราชการทั่ว ๆ ไป การปรากฏตัวของนักรการเมืองในฐานะข้าราชการการเมืองในแง่หนึ่งเป็นการก้าวล้ำเข้ามาในองค์กร หรืออาณาจักรของข้าราชการประจำ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในทางอำนาจและความขัดแย้ง (Samutavanich, C., 1993)

จากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมา ทำให้ปัจจุบันเกิดสภาพวิกฤตในสถานการณ์ของการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นในส่วนของตำรวจซึ่งจะเห็นได้จากสถานการณ์การแต่งตั้งโยกย้ายโดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาาระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเห็นว่าผู้มีอำนาจทางการเมืองมักจะใช้อำนาจแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจอยู่เป็นประจำ ในทำนองเดียวกันการใช้อำนาจในการออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อคนเฉพาะกลุ่ม เฉพาะชนชั้น และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับคนส่วนใหญ่ ซึ่งเห็นได้จากการนำเสนอข่าวการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงที่ผ่านมาพบปรากฏมีเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงในบทบาทของกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลต่อสถาบันการเงินไทย พบว่าระบบทุนนิยมในประเทศไทยเป็นระบบทุนนิยมขุนนางและระบบธุรกิจการเงินการธนาคารเป็นหัวใจของระบบทุนนิยมขุนนางทำให้กลุ่มธุรกิจดังกล่าว พัฒนาเป็นกลุ่มทุนผูกขาดทางการเงินที่มีอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบายด้านการเงินของรัฐและเป็นเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน (Chulapongsathorn, S., 1999) และการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี พบว่าการที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นจะสามารถเอาชนะการเลือกตั้งได้นั้นอาจไม่คำนึงถึงวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง ตามกฎหมาย แต่ยังคงอาศัยปัจจัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคม หมู่บ้าน ผนวกกับอำนาจรัฐและ อำนาจเงิน (Sakunthong, S., 2006) ในส่วนของการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมมีแต่การศึกษาใน

องค์ตำรวจ เช่น การศึกษาของ (Saengthap, N., 2009) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนของเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจภูธรภูธรภูธรภูธรภูธร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรภูธรภูธรภูธรภูธรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนราชการแทบทุกหน่วยงานในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในสังกัดใดก็ตาม ล้วนแต่ได้มีระบบการเมืองเข้าไปแทรกแซงการทำงานของข้าราชการ และงานศึกษาวิจัยการแทรกแซงองค์กรตำรวจของนักการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าข้าราชการตำรวจมีความคิดเห็นโดยรวมต่อการแทรกแซงองค์กรตำรวจของนักการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านกระบวนการพิจารณาคดีของตำรวจ มีการแทรกแซงในระดับมาก (Lapanich, C., et al., 2018)

ซึ่งจากการทบทวนเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ที่ศึกษาทั้งระบบครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการดำเนินการสืบสวนของตำรวจ การพิสูจน์พิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของอัยการ ถึงขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลของผู้พิพากษา จนคดีถึงที่สุด ซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากระบวนการดำเนินงานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เฉพาะที่เกี่ยวข้องขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมแต่ละองค์กรตามลำดับ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นข้าราชการมีบทบาทในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ แห่งกฎหมายของบ้านเมือง และบทบาทของการเป็นข้าราชการของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่การงานภายใต้การควบคุมและคำสั่งของรัฐบาล ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกับนักการเมืองและผู้มีอิทธิพลนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงถือได้ว่าอิทธิพลของการเมืองนั้นมีผลต่อการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงอิทธิพลทางการเมืองกับการแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมอันประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการสอบสวน ข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการจังหวัด ข้าราชการศาลยุติธรรม และข้าราชการกรมราชทัณฑ์ในจังหวัดที่ศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ทราบว่าข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้นมีมุมมองและคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับอิทธิพลการเมืองที่มีต่อการปฏิบัติงานของพวกเขาเหล่านั้น เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรม

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยอิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง การแทรกแซงและการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ระบบอุปถัมภ์ การคอร์รัปชัน รวมทั้งกระบวนการยุติธรรม โดยศึกษาจากเอกสารหนังสือตำรา งานศึกษาวิจัย เอกสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อทางอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

2.1 ข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนระดับบริหาร พนักงานสอบสวนระดับปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสอบสวน ในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 15 นาย

2.2 ข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 15 คน

2.3 ข้าราชการในสังกัดศาลยุติธรรมจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 15 คน

2.4 ข้าราชการของกรมราชทัณฑ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จำนวน 15 คน

การดำเนินการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเนื้อหา ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วได้นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่ต้องการ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Groups interviews) ข้าราชการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ข้าราชการตำรวจ อัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์ ของจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้อิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะรูปแบบและกระบวนการดำเนินการ

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้อิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะรูปแบบและกระบวนการดำเนินการ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงการปฏิบัติงานของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ข้อมูลเอกสารได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มี ผู้รวบรวมไว้ดังนี้ หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์และรายงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง หนังสือสั่งการของทางราชการ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบกึ่งโครงสร้างใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและนำเชื่อถือได้ของข้อมูล ว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ ก่อนนำไปจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

สาเหตุที่ทำให้อิทธิพลทางการเมืองพยายามเข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

นับตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ส่งผลให้ระบบราชการไทยซึ่งแต่เดิมมีอำนาจในการกำกับควบคุมการเป็นไปของสังคม แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองอำนาจกลับไม่ได้ตกไปอยู่ในมือของประชาชนอย่างแท้จริง แต่อำนาจไปตกอยู่ในมือของกลุ่มคนบุคคล ไม่ว่าจะเข้าราชการทหาร พลเรือน ซึ่งทั้งหมดนั้นส่งผลให้ประเทศไทยประสบกับปัญหาในการพัฒนาการเมือง โดยปัญหาสำคัญมาจากกระบวนการที่มีอิทธิพลในการครอบงำระบบการเมือง และพยายามผูกขาดการเมืองโดยการสรรหาบุคคลเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง รวมทั้งปัญหาของระบบราชการที่มีความพยายามควบคุมการเสนอข้อหาและความคิดเห็นของสื่อมวลชน ตลอดจนระบบราชการใช้อิทธิพลทางการเมืองครอบงำการบริหารราชการแผ่นดินรวมทั้งด้านกระบวนการยุติธรรม โดยสาเหตุที่ส่งผลให้อิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ประกอบไปด้วย

1) สาเหตุของปัญหาอำนาจทุนและเศรษฐกิจนิยม : นักการเมืองใช้อิทธิพลทางการเมืองผ่านความแตกต่างในฐานะเชิงอำนาจและเศรษฐกิจ โดยนักการเมืองส่วนมากจะมีการสร้างเครือข่ายกับนายทุนขนาดใหญ่ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างบารมีในการให้ความช่วยเหลือต่อตนเองและพรรคพวก ส่งผลให้นักการเมืองโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจและเงินตรามีโอกาสอย่างมากที่จะใช้อิทธิพลในการข่มขู่ คุกคาม และครอบงำการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในระดับชั้นสอบสวนส่งผลให้เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามการแทรกแซงที่ไม่ถูกต้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเกรงกลัวอิทธิพลดังกล่าว

“...พอมีการเข้ามาให้ปากคำเกี่ยวกับรูปคดี ก็จะมีคำร้องขอจากผู้ใหญ่ตามมาเลยทันที ซึ่งผมเองก็จำเป็นต้องทำตาม เพราะถ้าผมปฏิเสธ ก็คงจะมีความเสี่ยง เห็นได้ชัดก็อาจจะถูกย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งที่อื่นได้...”

(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจ)

“...ส่วนมากคดีที่มีการร้องขอจะเป็น คดีที่เกี่ยวข้องกับพรรคพวก เครือข่ายของผู้ใหญ่ บางทีก็เป็นคดีของญาติพี่น้อง มีทั้งคดีที่แพ่ง และคดีอาญา แม้ว่าจะไม่สามารถทำให้หลุดพ้นคดีได้ ก็ให้ช่วยทำให้เบาที่สุด...”

(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจ)

ซึ่งลักษณะของคดีส่วนใหญ่จะเป็นคดีของคนใกล้ชิดหรือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมาขอพึ่งบารมี อาจใช้อำนาจโดยตรงหรือผ่านมาทางผู้บังคับบัญชา หรือพวกพ้อง กอดัน ร้องขอ พนักงานสอบสวนให้ทำสำนวน หรือไกล่เกลี่ย ให้เข้าข้างกับฝ่ายนักการเมืองนั้น รวมถึงการให้บริการ ด้านอื่นๆ ของพนักงานสอบสวน อันบ่งบอกถึงการใช้เส้นสายหรืออิทธิพล ซึ่งทำให้เกิดการสร้างบารมีของนักการเมือง ว่าสามารถให้การช่วยเหลือได้ และเกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นในสังคม

เนื่องจากอำนาจทางการเมืองสามารถที่จะส่งผลต่อความมั่นคงสำหรับเจ้าหน้าที่และบุคลากรในระบบราชการแล้ว กลุ่มของอิทธิพลทางการเมืองส่วนมากจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี และทุนทรัพย์เพียงพอในการยื่นประกันตัวในคดีต่างๆ อีกทั้งยังสามารถที่จะว่าจ้างทนายที่มีความเชี่ยวชาญในการทำคดีแต่ละประเภทเพื่อช่วยเหลือในการสู้คดีให้สามารถพ้นผิดได้

2) สาเหตุจากโครงสร้างการทำงานของกระบวนการยุติธรรมไทย : รูปแบบการทำงานในกระบวนการยุติธรรม เป็นการทำงานแบบแยกส่วน เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นตำรวจหรือพนักงานสอบสวน อัยการ และศาล ซึ่งระบบการทำงานจะเป็นช่องว่างให้อิทธิพลทางการเมืองสามารถเข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นสอบสวน

“...ในคดีที่ผมรับผิดชอบ ผมจะให้ลูกความของผมนั้นคุยกับตำรวจก่อน ถ้าเราสามารถที่จะคุยได้ตั้งแต่แรก ในขั้นต่อไปในชั้นอัยการและศาล ก็จะพิจารณาตามหลักฐานที่ส่งไปจากตำรวจ...”

(สัมภาษณ์ทนาย)

การวิ่งเต้นเพื่อช่วยเหลือทางคดีที่เริ่มต้นตั้งแต่ชั้นสอบสวนนั้น จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักฐานและความจริง ที่อาจจะถูกบิดเบือนได้ ดังนั้นอิทธิพลทางการเมืองที่มีต่ออำนาจในการสั่งย้ายหรือปลดเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสำคัญอย่างมากต่อการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม เพราะเมื่อคดีมีความบิดเบือนตั้งแต่ชั้นสอบสวนแล้ว เมื่อถึงขั้นตอนของการใช้ดุลยพินิจในชั้นอัยการ และชั้นศาล ก็มีโอกาสที่จะผิดพลาดตามไปด้วยเช่นกัน

รูปแบบอิทธิพลทางการเมืองใช้ในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

รูปแบบการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมที่นักการเมืองใช้นั้นมีความแตกต่างกันขึ้นกับบริบททางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ นั่นคือ ถ้าเป็นยุครัฐบาลรูปแบบการแทรกแซงจะเป็นในลักษณะการใช้อำนาจรัฐผ่านทางกฎหมาย แต่ถ้าเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย รูปแบบการแทรกแซงจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะมีการใช้อำนาจในการแทรกแซงผ่านระบบราชการ แต่ถึงอย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วรูปแบบอิทธิพลทางการเมืองที่ใช้ในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม จะมีทั้งลักษณะการเข้ามาแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการสอบสวน โดนจะมีการดำเนินการผ่านสายงานการบังคับบัญชาโดยตรง

รูปแบบของการการแทรกแซงผ่านช่องว่างของการโต้แย้งสิทธิของคู่กรณี ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการพิจารณาเพื่อการบริหารกระบวนการยุติธรรมในระบบศาลจะใช้ลักษณะของการถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจระหว่างศาลเดียวกัน กล่าวคือเมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็สามารถที่จะยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกาต่อศาลสูงได้ตามลำดับชั้นศาลและตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่คู่กรณี แต่วิธีดำเนินการโดยศาลนั้นมีกฎเกณฑ์ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติและรายละเอียดขั้นตอนวิธีการที่ซับซ้อนมาก จึงต้องใช้เวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ท้ายที่สุดการป้องกันและแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในสังคมก็ไม่อาจแก้ไขเยียวยาคู่กรณีได้ แต่กลับยิ่งทำให้สร้างความขัดแย้งให้มากยิ่งขึ้นไปอีก และส่งผลทำให้ข้อพิพาทต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องคดีต่อศาลเป็นจำนวนมากและอาจเป็นช่องว่างให้อำนาจของอิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมได้

สรุปและอภิปราย

สภาพปัญหาของการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง โดยสาเหตุหลักมาจากปัญหาของโครงสร้างทางสังคม ที่อำนาจโอกาสให้กลุ่มอำนาจทางสังคมมีโอกาสในการเลือกปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความยุติธรรมสองมาตรฐาน และผู้ที่ขาดความรู้และมีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงการจัดการ ในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ภาครัฐยังไม่มี

กระบวนการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีผู้บริสุทธิ์ถูกควบคุมตัว การแทรกแซงของอิทธิพลทางการเมืองที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมส่งผลร้ายแรงต่อโครงสร้างทางสังคมในภาพรวม และทำให้ประชาชนนั้นขาดความเชื่อมั่นและ

ศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ (Menachet, S., 2000) ที่เชื่อว่าโครงสร้างตำรวจแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป ส่งผลทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองและความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เช่นเดียวกับ (Chareonwongsak, K., 2004) ที่เชื่อว่าโครงสร้างของการทุจริตประทุติมิชอบมีสาเหตุมาจากกระบวนการเมืองและระบบราชการ โดยระบบราชการมีโครงสร้างปิดและมีความสัมพันธ์ที่ยึดโยงระหว่างข้าราชการระดับสูงกับนักการเมือง ส่งผลให้มีการจัดสรรผลประโยชน์และส่งผลให้คนกลุ่มนี้สามารถทุจริตประทุติมิชอบ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันโกง การช่วยเหลือปกปิด การบิดเบือนเอกสาร การปกป้องพรรคพวกในการทำลายคู่แข่ง การหาช่องโหว่ของกฎหมาย การใช้เส้นในการให้ความช่วยเหลือด้านคดีความ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทำการศึกษาลักษณะของการใช้อำนาจทางการเมืองในการก่อให้เกิดโอกาสในการทุจริตในภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทุจริตและเพื่อให้มีแนวทางในการสร้างระบบและกลไกเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตที่จะเชื่อมโยงมาถึงการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมและประชาชนว่าจะได้รับความยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน

References

- Chareonwongsak, K. (2004). *Finesse for corruption*. Bangkok: Shakespeare Media.
- Chulapongsathom, S. (1999). *The role of political influence groups in government policy-making on Thai financial institutions*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Lapanich, C., et al. (2018). The Politicians' intervention in the police organization: Study only the case of the Roi Et Provincial Police. *Chophayom Journal, No.29 (2), 199-208*.
- Menachet, S. (2000). *Politics and the restructuring of the police department into the National Police Office*. Master's Thesis: Ramkhamhaeng University.
- Ministry of Education. (1977). *Constitution of the Kingdom of Thailand, 1997*. Bangkok: Religious Printing Press.
- Saengthap, N. (2009). *Factors Influencing Investigative Operations of Officers of Kuchinarai Provincial Police Station, Kuchinarai District, Kalasin Province*. Mahasarakham University: Mahasarakham University.
- Sakunthong, S. (2006). *Influence of interest groups in Mae Jo Subdistrict Municipality on Election of Mayor and Municipal Council Members*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Samutavanich, C. (1993). *Political development problems*. Bangkok: Chulalongkorn University.

